

Patrona Halil Hamamı

Üniversite muhitimizde bu hamamın yıktırılması lehinde bir cereyan başlamış olduğunu işitiyorum da inanamıyorum. Orası eli öpülecek âlimlerle dolu bir irfan ocağıdır

Eski zaman büyükleri, bilhassa padişahlar, yalnız bir tek cami yaptırmazlar, etrafında medresesinden hamamına kadar bir çok kültürel ve sosyal binalarla şehre ve tarihe şeref verecek bir mimari külliye vücuda getirirlerdi.

İstanbulda Fatih, Beyazıt, Süleymaniye, Sultanahmet ve sair külliyeler hep böyle olduğu gibi, diğer şehirlerdeki bir çok mimari külliyeler de bu esasa göre vücut bulmuştur.

Avrupa ortalarına kadar akınlar yapmış olan Türk ordularının dalmı surette geçici olan eski Edirne - İstanbul yolu üzerinde, bugün Trakyanın en güzel kasabalarından biri olan Lüleburgazdaki muazzam kervansarayı ile [1] Sokullu külliyesi, biraz ilerde Hafsa külliyesi, Edirne'de Tunca kenarındaki köprü, Mumhane [2] ve güzellikte emsalsiz olan darüşşifası ile, ikinci Beyazıt külliyesi, favkalâde dikkat çekici misaller teşkil ederler.

İşte bu gibi zengin medeniyet müesseselerimiz arasında 1505 senesinde İstanbulda yapılmış bir de Beyazıt külliyesi vardır. Hani şu hepimizin bildiğimiz Beyazıttaki maalesef ilim gözü ile bir çok münevverlerimizin dahi bilmediği Beyazıt...

Belki tezat edebiyatı denebilir, fakat fikirde tezada düşmeden söyleyeyim ki herkesin bildiği İstanbul'daki Beyazıt külliyesini hakkiyle bilenlerimiz, bilmeyenlere nazaran hiç denilecek kadar azdır.

Beyazıt külliyesi elyevm, cami, türbe, imaret, kervansaray, medrese, hamam, muallimhane (yani ilkokul olarak yedi parçası ile mevcut ve sap sağlam yaşamaktadır. Eksik ve zayıf olan parçalarını ancak vakfiyesinden anlayabiliriz. Fakat mevcutları bunlardır. XIX. asır sonlarında külliyenin etrafı parazit binalarla maskeleyerek nazarlardan gizlenmiştir.

XIX. asır sonlarında ikinci Abdühamit kervansaray da denilen ahır kısmını tamir ve tamim ettirerek umumî kütüphane haline (bugünkü Beyazıt kütüphanesi) koydurmuş, fakat mesele bu kadarla kalmıyarak yan cephesine şimdiki Dişçi mektebi olan bina yapılmış, onun yanına da dükkânlar eklene rek Çadırcılar caddesi köşesine varmış, bu köşeden Çadırcılar caddesine dönerek Kapalı çarşının Kalpakçılarbaşı kapısı karşısına kadar yapılan bugünkü hurdacı dükkânları, kervansaray ve imareti ve ortadaki camii maskeleymiş, türbeyi ve muallimhaneyi de nazarlardan gizliyerek Okçular caddesine dönmüş, burada kısa bir fasıla ile Koca Reşit Paşa türbesinden sonra yine bu dükkânlar meydana bakan köşeye kadar gelmiş, buradan da kahvehanlerle

meydana âdi bir cephe teşkil ederek lokanta ve ahşap kahveler ile camii'nin türbe bahçesinin muhafaza duvarına dayanmak suretiyle, külliye ve camii maskeleymiştir.

Bu mütejaviz âdi binalar yıktırılırsa külliyenin muhafaza duvarı, buradaki muallimhanenin kapısı ile birlikte meydana

Yazan :

Yüksek Mimar

S. ÇETİNTAŞ

çıkarak kervansaray ve imaretin ve camii'nin arka ve yan cepheleri ve muallimhane binası meydana çıkacaktır. Netekim son yıllarda Sahafklar adı ile camii'nin harimine mütejaviz olarak sokulmuş olan ahşap dükkânların yanışı meydana çıkardığı şeylerle bizleri ikaz etmek istedi, fakat (modern imarcılık) hastalığı, onun' yerine şimdiki Sahafklar çarşısı garibesini ikame etti. Tabiatın bu ikazından yine istifade edemedik.

Mahruti sekilli ve dört ayak üstüne yükselmiş merkezi kubbelli Türk camileri, Ayasofyanın taklidi midir, değil midir?.. sualini en vezir bir şekilde cevaplandırmakta mühim rolü olan bu değerli camimizi ve külliyesini ancak cehaletin yaratıp sertlestirebileceği bir insafsızlıkla işte böylece maskeleymiş nazarlardan gizlemiş bulunuyoruz.

Külliyenin medresesi, Mürekkepçiler adı altındaki ahşap dükkânlar yıktırılarak, son yıllarda hem meydan büyütülmüş oldu, hem de medrese şimdiki şekilde meydana çıkarıldı idi.

Hamama gelince Medresenin arkasında tramvay caddesine doğru çıkıntı teşkil etmiş bir duruma sokulmuşken bir mimarın kurban etmiş olduğu yeni Üniversite binası da biltizam

Şikâyetler

Bir sokak halkının Vali ve Belediye reisinden ricası

Fatih kaymakamlığı Fener nahiyesine bağlı Hamamî Muhittin mahallesi Zülüflü sokağının bilhassa yokuş kısmı gayet bozuktur. Bu sokağa, icabı halinde hasta arabası, cankurtaran ve itfiye girmesi katiyen mümkün değildir. Senelerdir tamir yüzü görmeyen Zülüflü sokağının tamirini bu sokakta oturanlar sayın Vali ve Belediye reisinden rica ediyorlar.

[3] bu hamama yanaştırılmıştır.

İstanbulun fethinden sonra pe kçok malzeme vererek XX. asır medeniyetinin doğmasını tacil etmiş, bu meydana Avru-pahlara yıkıp temizlenmesinde öğretmiş olan ecdadımızı Fatih zamanındaki Mehmet Paşa hamamından sonra, Fatih'in oğlu Beyazıt'ın, şehrin ikinci mühim hamamı olarak yaptırdığı bu hamam, Beyazıt külliyesinin fonksiyon bakımından en başta gelen bir medeniyet âbidesidir. Bunu bizlere Galatasaray ve Sultanahmetteki (At meydanı, İstanbul ve İbrahim Paşa sarayı) gibi adlarla anılan (Hammerin tavsifine göre: Devletin askerî ve sivil teşkilâtına eleman yetiştiren) Üniversiteleri kurmuş olan, Fatih'in oğlu yaptırmıştır. İşte bu hamama mel'un bir kalem Patrona Halil hamamı adı takarak onun yıktırılmasına fetva vermiştir ki bu kalem, birinci cihan harbinin takibeden mütareke yıllarında Kuvayi Milliyeye düşman hücum ederken (hâzâ min fadli rabbi, bu milleti düveli galibe kurtarıyor) diye yazan, Atatürk için de: (Ah yazad) Mustafa Kemal, Allah gözlerini kör etsin, milleti batırdın. Anzavur sen de cala kılıç yürümelisin, fırsat bu fırsat) diye yazan [4] bir kaç ay evvel de Ayasofyayı müze yapmak için Atatürk'e lânet yağdıran [5] mel'un kalemidir.

Bu hamamda Patrona Halil tellâklık etmiş ve kimbilir kimler çesitli (icrayı habaset) etmiş olabilirler ve belki de tarihin kaydetmiş, fakat ismini vermemiş olduğu Yenicerilerin pestamala sarıp kucakta kaçırdıkları kadınlar, belki de bu hmandan kaçırılmış olabilir, fakat ne iş-renc bir vandalizmdir ki bu gibi vesilelerden istifadeye kalkışarak ve tarihin en lârenic isimlerinden birisi olan (Patrona Halil) adını bu hamama takarak onu yıkalmı..

Üçüncü Sellimin na'sını da Topkapı sarayında arz odasının önüne sermişlerdi Orayı da mı yıkacağız? Deli İbrahim zamanında (sâzende ve hânende) heyheylerinden Ayasofyada müezziner ezan okumayı şaşırıyorladi, bunun için de sarayın harem dairesini mi yıkacağız?

Yeni Üniversite binasına pek yakın durumda bulunduğu için mi, nedir? Üniversite muhitimizde bu hamamın yıktırılması lehine bir cereyan başlamış olduğunu işitiyorum da inanamıyorum, çünkü orası esnaf loncası, rektörü de esnaf kâhyası değil. İçerisi eli öpülecek âlimlerle dolu bir irfan ocağımızdır. Pek âdi ve soysuz bir yapı olan yeni Üniversite binasının makul ve asilini bu millet yapabilir ve göreceksiniz ki senelerce evvel yazmış ve söylemiş olduğum gibi surlar dışında yapacaktır da...

Fakat milyonlar harcansa bu millet bir Beyazıt hamamı yapamaz. Çünkü onu tarih yapmış Fatih'in oğlu yaptırmıştı. Caddesi genişletilmek isteniyorsa karşısındaki kıymetsiz bloklar ne güne duruyor?

[1] Bu kervansaray 1935 senesinde yıktırılarak Cumhuriyet meydanı haline konulmuştur.

[2] Petrol ve elektriğin bulunmadığı o yıllarda Edirne sarayına ve şehir âbidelerine mum yapardı, hâlâ mevcuttur.

[3] İstanbul Üniversitesi binası, bir kör zihniyete kurban edilerek buraya defnedilmiştir. Ne acayip muhit ki şifahen herkes bu binadan şikâyetçidir. Fakat gazete ve dergilerimizde tenkid eden, soysuzluğundan bahseden olmadı. Galiba ki bunu da gene biz yapacağız.

[4] Cumhuriyet gazetesi 20/II/1940 (Bazı vesikalar).

[5] Tarih Hazinesi sayı: 16 (Türk - Ayasofya).

